

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

12 De peccati, quae in publicis iudicijs contingunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

tale; quia sine idoneis iudicibus, habes malam existimationem de proximo. Item, quia si hæc de Titio contumeliose diceres, peccares mortaliter, ergo etiam peccas mortaliter. Ergo etiam peccas mortaliter temere iudicando de Titio. Sed certe videtur non esse peccatum mortale: quia nullum malum culpæ iudicatur de Titio, sed tantum defectus naturæ, in quo Titius culpam non habet, nisi in speciali iudice patentes Titij fuisse adulteros, incestuosos, vel sacrilegos, sine sufficientibus iudicibus; nam tunc peccabis, non quatenus iudicas de naturali defectu Titij, sed quatenus iudicas de culpa parentum eius. Secus vero est, quando huiusmodi naturales defectus contumeliose dicuntur de Titio, ut supra diximus: tunc enim est gravis contumelia: quia Titio præsentè grauitè læditur eius honor: sed valde probabilis est sententia.

Dubium quintum, An Titius peccet mortaliter, si dubitet, aut suspendat suam sententiam, sine idoneis iudicibus de malo culpæ Titij: Medina loco citato, respondet isti dubio, distinguendo: si Titius antehabebat bonam existimationem, tunc peccat mortaliter; quia dubitando, vel suspendendo tollit quantum ad se bonam existimationem, quam antea habebat de alio. Si autem nullam bonam existimationem habebat, tunc non peccat dubitando, vel suspendendo iudicium, quando liberum est Titio bonam existimationem habere de altero. Sed melius dicendum est simpliciter in hoc non esse peccatum; quia si ut liberum mihi est bonam existimationem de te habere, quando nihil boni de te cognosco, fietiam liberum est mihi eam deponere, nec tibi iniuriam facio, eo quod eam de te semel habitam deponam; quia deponendo, aut suspendendo, nihil, quod tuum sit, aufero, nec malum de te iudico, sed tantum abjicio meam bonam existimationem, quam libere de te conceperam.

De peccatis, quæ in publicis iudicijs contingunt.

CAPVTV XII.

TRACTATVM est nobis hoc loco de peccatis, quæ contra octauum præceptum committuntur in publicis iudicijs, tam ex parte iudicis, quam ex parte accusatoris, vel actoris, siue ex parte rei, siue ex parte testis, aut aliarum personarum, quæ solent in publicis iudicijs interuenire. Item, quia in nullo alio loco commodius tractare possumus de peccatis in vniuersum, iudicium, accusatorum, & testium? agemus hic de toto ordine iuris, qui seruari debet in publicis iudicijs, & consequenter in vniuersum de omnibus peccatis, in quæ incidere solent supra dicti homines in publicis iudicijs. Ergo, ut recto ordine procedamus, quædam communia in genere sunt præmittenda.

De iudicio agit Sanctus Thomas. 2. 2. quæst. 67. & sequentibus. Socus. lib. 5. de iustitia, quæst. 4. & sequentibus. Halea part. 3. quæst. 40. Gabriel, in 4. dist. 15. quæst. 6. Iul. Clarus, lib. 5. Receptarum sententiarum in practica criminali per multas quæstiones. Summistæ, Angelus, Siluest. Rosella, Tabiena, Armilla, in verbo Index, Inquisitio, Denunciatio, Accusatio.

Primo est notandum, in iudicio publico aliquas personas; quasi substantialiter interueniente, iudicium enim non constat, sine iudice, actore, & reo: alie vero personæ interueniunt, licet non substantialiter, ordinatè tamen, ut testis; alie vero interueniunt contingentes, & ordinatè, ut puta assessor, aduocatus, procurator, tabellio siue notarius, executor, siue minister iustitiæ: & de his omnibus est singularim agendum.

Secundò notandum est, Iudicem esse multiplicem; alius enim est ordinarius, qui ex dignitate, vel officio suo habet iurisdictionem. Vnde quicumque habet digni-

tatem, vel officium, cui ex iure, vel consuetudine, vel præscriptione conuenit iurisdictione, dicitur ordinarius iudex. Et hic est duplex, alius est secularis, alius Ecclesiasticus. Sæculares iudices constituuntur, vel ab Imperatore, vel à Rege, vel à Principe, Duce, Marchione, vel Comite, vel à Republica, etiam superiorem in temporalibus non agnoscentibus. Item ex privilegio, ab aliquo Collegio, Vniuersitate, vel communitate hominum, in vnum commune officium incumbendum. Ecclesiastici iudices ordinarij constituuntur, vel à Papa, vel ab Episcopis, aut alijs, Episcopalem iurisdictionem habentibus: Aut eliguntur à Collegijs, Conuentibus, Ecclesijs, siue Capitulis. Alius est iudex delegatus, siue Commissarius, qui ex commissione alicuius superioris iudicis iurisdictionem habet, & eam potest habere, vel generaliter sibi commissam ad omnes causas, lites, siue negotia; aut specialiter, solum ad certam causam, & litem cognoscendam, & ditimendam. Item est alius iudex, qui dicitur arbitrarius, & hic est etiam duplex, vnus, qui dicitur arbiter, nimirum is, qui ex consensu litigantium in iudicem eligitur ad patendum sententiæ ipsius, sub pœnæ obligatione; & hic dicitur etiam compromissarius. Et sententiæ ferre debet seruato iuris ordine, atque sententiæ eius latestate litigantes tenentur.

Alius dicitur Arbitrator, nimirum is, qui ex litigantium consensu eligitur, & item, ut causam dirimat amicabiliter. Et iste non tenetur ferre sententiæ, seruato iuris ordine, sed pro arbitrio, seruata æquitate iuris naturalis.

Quartò est notandum, in iudicio alias causas dici criminales, alias civiles. Criminales dicuntur, quando in iudicio proceditur, ut quis puniatur pœna statuta à legibus; siue corporali, siue pecuniaria ad fiscum applicanda: Civiles dicuntur, quoties in iudicio proceditur, ut quis puniatur pœna pecuniaria, sed applicanda parti lætæ, vel offensæ ad refarciendum damnum eius, vel iniuriam acceptam.

Quinto est notandum, in iudicio aliqua dici crimina publica, aliqua priuata, publica dicuntur dupliciter.

Primo quæcumque directo, & primario offendant commune bonum Reipub. qualia sunt crimen læsæ maiestatis, hæresis, simonia, blasphemia, proditio Reipub. latrocinium, & alia huiusmodi. Priuata vero dicuntur, quæcumque lædunt directo, & primario bonum priuati hominis, licet consequenter, & secundario lædant etiam commune bonum, qualia sunt; homicidium, adulterium stuprum, furtum.

Secundò modo dicuntur crimina publica ea, quorum accusatio, vel denuntiatio pertinet ad quemlibet popularem priuatum, etiam illæsum: & hæc ratione homicidium, adulterium dicuntur crimina publica, & cetera, quæ directo, & primario committuntur contra commune bonum: priuata vero dicuntur ea, quorum accusatio, vel denuntiatio non pertinet ad quemlibet popularem, sed tantum ad eum, qui læsus est, ut est furtum, damnum, contumelia, iniuria a bonorum partim cælarum, bonorum raptorum.

Sextò est notandum, iudicem posse procedere tripliciter, vel per accusationem, vel per denuntiationem, vel per inquisitionem: de quibus modis dicemus infra.

Septimò est notandum, in iudice tria requiri ad rectè iudicandum.

Primo, ut sit iudex competens, hoc est, qui iurisdictionem habeat ad ferendum sententiæ.

Secundò, ut habeat scientiam competentem: alioqui in multis peccabit ex impetitia, & ignorantia.

Tertio, ut habeat bonitatem, id est, eas condiciones, & qualitates, quæ secundum leges requiruntur in iudice, nimirum, ne sint infames, suspecti, quales sunt hostes actoris, vel rei, item cognati, vel amici eorundem: de quibus etiam tribus inferius pauca dicemus.